

Piața internă a bunurilor și serviciilor în România

dr. Ioan BRATU

1. Considerații generale

Piața este o realitate complexă și dinamică care îndeplinește o funcție esențială în realizarea corelației optime dintre producție și consum.

În genere, piața este locul de întâlnire, mai mult sau mai puțin abstract, dintre oferta vânzătorilor și cererea cumpărătorilor, prima fiind forma de manifestare a producției, a doua exprimând nevoile umane solvabile, respectiv, capacitatea oamenilor de a cumpăra mărfurile oferite la prețuri convenabile. Piața este un mod de confruntare a ofertei cu cererea pentru realizarea unui schimb de produse și servicii la prețuri de echilibru.

Piața a avut ca premisă diviziunea socială a muncii, sciziunea dintre producător și consumator, respectiv în momentul în care funcția consumului s-a separat de funcția productivă, tinzând să se echilibreze la un preț oarecare. Actele de vânzare și de cumpărare, împreună cu fenomenele legate de manifestarea obiectului ofertei și cererii, se află în conexiune cu spațiul și timpul în care acestea se desfășoară.

Pe piață se verifică concordanța dintre nivelul, structura, calitatea producției (ofertei) și nivelul, structura și calitatea consumului (cererii), finalizându-se astfel acțiunea legii cererii și ofertei.

În funcție de obiectul actelor de vânzare-cumpărare există mai multe tipuri sau forme de piață, cele mai semnificative fiind: piața bunurilor și serviciilor; piața muncii; piața creditului; piața mone-

tară; piața valutară; piața capitalurilor¹. Fiecare dintre aceste piețe are ca obiect tranzacții economice specifice, dar între ele există o strânsă interdependență.

Piața bunurilor și serviciilor reprezintă o componentă de bază a economiei și cuprinde ansamblul cererii (efective sau potențiale) pentru mărfurile și serviciile respective. Acestea sunt produse ale activității economice, elemente constitutive ale producției.

2. Piața internă de bunuri și servicii

Prin menirea ei fundamentală piața internă contribuie la satisfacerea trebuințelor consumatorilor. De fapt, piața națională este motorul tuturor activităților economice, conferindu-le însăși rațiunea de a fi, pentru că, nicăieri în lume, producția nu este un scop în sine, ci dimpotrivă, este orientată de necesități precise de consum.

Piața internă reprezintă un factor de stabilitate și de revigorare a economiei naționale în perspectivă.

De multă vreme, piața internă românească acuză o stare de anemie cronică. Niciodată suficient de abundentă, ea a intrat într-o accentuată criză, încă de la începutul anilor '80, proces care a continuat și după Revoluție.

Deși se afirmă permanent, de către oficialitățile statului de drept, că se urmărește tranziția de la economia de

¹ Niță Dobrotă ș.a., "ABC-ul economiei de piață moderne", Casa de Editură și Presă "Viața Românească", București, 1991, p. 131, 132.

comandă la cea de piață, totuși piața internă a României s-a îngustat continuu.

Pe piața internă se manifestă pregnante dezechilibre între cerere și ofertă, evidențiind existența unor disfuncționalități în mecanismele de funcționare a economiei românești.

Piața internă cunoaște distorsiuni și disfuncționalități datorită unor fenomene de instabilitate de natură macroeconomică (incertitudine, inflație, exces de lichiditate, deprecierea monedei naționale etc.).

Existența unor inegalități în acțiunile de supraveghere și control ale statului, a unui cadru legislativ de reglementare a raporturilor de piață mai puțin încheșat, cu suficiente goluri, care a permis și mai permite manifestarea unor comportamente anormale a unor întreprinderi pe piață.

În condițiile scăderii constante a cererii interne singura șansă de supraviețuire a economiei noastre o constituie impulsivitatea exporturilor.

Nivelul și dinamica dezechilibrului între cerere și ofertă își găsesc explicația în politica macroeconomică aplicată în perioada 1990-2000, care nu au stimulat nici cererea și nici oferta agregată de bunuri și servicii.

România nu duce lipsă de cerere potențială, care este însă reprimată. Oamenii au nevoie de multe lucruri, pe care le-ar cumpăra. Dar, pentru că n-au bani, își reprimă singuri cererea de consum.

Nici în cazul agenților economici nu se duce lipsă de cerere potențială. Fiecare dintre ei vine pe piață pentru a se aproviziona cu ceea ce are nevoie în procesul de producție. În foarte multe cazuri însă produsele obținute nu aduc suficiente venituri pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de realizarea lor.

Dialogul dintre partenerii generici ai pieței - producător și consumator - este

practic încă insuficient. Primul produce puțin și scump, fără să-l intereseze ce destinație au produsele sale, obligându-l pe al doilea să-și amâne satisfacerea unor nevoi esențiale.

Slăbiciunile pieței interne sunt nu numai tratate cu indiferență, dar și întreținute în mod deliberat. Așa se explică sporirea aberantă a taxelor și impozitelor, a dobânzilor și a prețurilor bunurilor și serviciilor.

Prima consecință a debilității pieței interne este sărăcia, menținerea unei însemnate părți din populație la un standard de viață, situat la limita supraviețuirii, ignorându-se un adevăr cunoscut: nu va exista niciodată o țară bogată cu oameni săraci. Pe de altă parte, contrapusă polarizării tot mai evidente a societății, sărăcia celor mulți - pe lângă ignoranță și promiscuitate, generează o stare de spirit adversă și, totodată, nefastă reformelor prevăzute.

În condițiile scăderii puternice a producției naționale de bunuri și servicii, pe piața internă au pătruns produsele străine, chiar și atunci când, tradițional, producția românească avea un avantaj competitiv redutabil (cereale, lână, carne, păsări, lapte, mobilă, ape minerale etc.). Această situație a dus la neutilizarea unei părți importante a capitalului fix național, la instalarea și persistența șomajului și inflației galopante, și la scăderea dramatică a cursului monedei naționale la creșterea prețurilor bunurilor și serviciilor, cu excepția prețului forței de muncă, care a fost redus sistematic, și, pe acest fundal general, la instalarea unei grave sărăcirii absolute a majorității populației. Scăderea puterii de cumpărare a românilor pune în evidență și o deosebire de concepție: la noi, autoritățile, ca și întreaga politică economică, sunt prea puțin preocupate de dezvoltarea pieței interne, mergându-se până la absurda fetișizare a exportului.

Oficialitățile se mulțumesc să pună

această anomalie pe seama restruc-turării impuse de reformă. Ele nu iau în considerare faptul, deosebit de impor-tant, că nivelul cererii interne de produse și servicii determină nivelul ocupării forței de muncă.

Nu poate fi trecut cu vederea nici impactul negativ pe care o piață internă

slabă îl exercită asupra investitorilor străini, de care România susține că are atâta nevoie. Ce-ar putea să-i determine, în definitiv, să investească într-o economie și o țară care nu le oferă prea multe pers-pective? Iată, un subiect de meditație pentru cei care și-au asumat gestiunea reformei și a economiei românești.

Tabelul nr. 1

**Dinamica produsului intern brut pe categorii de utilizări
în perioada 1990-1999**

1990 = 100

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Consumul final	84,3	87,5	97,0	103,7	99,3	100,4	95,9
- Consumul final al populației	78,2	80,2	90,7	98,0	94,4	94,9	90,5
- Consumul final al administrației publice	116,0	128,8	130,1	132,0	120,9	123,0	111,5
- Consumul final al administrației private	73,6	51,6	53,1	63,9	70,3	70,3	
Formarea brută de capital fix	82,2	99,2	106,1	112,1	114,0	107,5	103,0

Sursa: INS, *Anuarul statistic al României*, 2000, p. 282.

2.1. Cererea agregată de bunuri și servicii

Caracteristica dominantă a tranziției o constituie reducerea continuă a nivelului cererii agregate.

În special, în anii 1991-1993 și 1997-1999 cererea agregată a scăzut foarte mult, comparativ cu anul 1990.

În cadrul consumului final, doar cel al administrației publice s-a înscris pe o

pană ascendentă nefirească. Dacă înainte de anul 1990, consumul administrației publice se situa, în medie la mai puțin de 10% din PIB., în 1998, acesta a ajuns la aproape 15% din PIB.

În aceeași perioadă, atât vânzările de mărfuri cu amănuntul, cât și serviciile comerciale prestate populației se mențin mult sub nivelul realizat în anul 1990.

Tabelul nr. 2

**Dinamica comerțului cu amănuntul și serviciilor comerciale
în perioada 1990 - 1999**

1990 = 100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Comerțul cu amănuntul total, din care:	74,5	61,6	56,9	61,7	79,6	91,8	80,7	97,3	91,1
- mărfuri alimentare	73,1	53,7	50,2	50,5	58,3	60,7	54,7	65,6	67,0
- mărfuri nealimentare	75,6	68,4	62,6	72,1	99,9	121,7	105,5	127,7	112,0
Prestări de servicii comerciale pentru populație ¹⁾	63,0	53,2	31,3	37,8	45,4	48,9	40,4	34,0	34,4

¹⁾ Excluziv serviciile de transport, poștă și telecomunicații.

Sursa: CNS. *Anuarul statistic al României*, 1996, p. 661 și 692; 1998, p. 598, 626-627; 1999, p. 591, 615; 2000, p. 504, 528.

Dezechilibrul între cerere și ofertă a evoluat în contextul deteriorării tuturor

parametrilor economiei naționale.

Analiza evoluției cererii agregate relevă faptul că toate componentele acesteia sunt influențate atât de factori și forme de manifestare comune, cât și de caracteristici specifice fiecărei componente. Factorii se manifestă cu intensități diferite, fiecare dintre ei are un anumit rol în mecanismul general al cererii agregate.

Contrația cererii de bunuri și servicii de consum afectează cererea agregată prin dimensiunile și ponderea pe care o deține consumul populației, iar cea de bunuri de investiții se evidențiază prin intensitatea și mărimea sa, ca și prin complexitatea și dificultățile soluționării sale.

Remarcăm faptul că, deși, fiecare dintre factorii care frânează componentele cererii are, în principal, o determinare proprie, totuși ei sunt legați între ei, influențându-se reciproc.

Mecanismele care generează cererea nu au capacitatea să determine creșterea acesteia pe măsura nevoilor populației și a cerințelor dezvoltării economiei. Astfel, cererea nu poate să devină un factor propulsator al creșterii economice.

Rezultatul influenței factorilor din domeniul cererii îl constituie reducerea efectivă a cererii.

Cererea agregată de bunuri și servicii s-a diminuat sub acțiunea unui complex de factori:

- **Inflația** este un factor de depreciere a banilor și de creștere sensibilă, generalizată și durabilă a prețurilor, care duce la redistribuirea veniturilor în favoarea unor categorii sociale și în defavoarea altora, îndeosebi de la săraci la bogați.

Într-o formă generală, se poate spune că, inflația este rezultatul unui proces economic complex, determinat de dezechilibrul dintre cerere și ofertă, din care

rezultă o creștere aberantă, generală a prețurilor/tarifelor, de cumpărare de bunuri de consum sau investiții și de servicii, și o diminuare accentuată a puterii de cumpărare a monedei naționale, respectiv a veniturilor obținute de către populație și agenții economici.

La baza inflației se află, în general: emisiunea de masă monetară (inflație prin monedă); excesul de cerere solvabilă (inflație prin cerere); insuficiența ofertei de bunuri și servicii (inflație prin ofertă); creșterea salariilor într-un ritm mai mare decât cel al productivității muncii (inflație prin costuri); creșterea prețurilor internaționale (inflație prin import); cerere potențială fără ofertă (producție fără cerere solvabilă); ineficiența utilizării resurselor datorată tehnologiilor învechite sau unui management necorespunzător etc.

În funcție de momentul de acțiune, inflația este de două feluri: corectivă și de fond.

Primul tip de inflație este determinat de corecțiile care se aplică prețurilor nereale pentru a fi aduse la nivelul indicat de piață. De această inflație se scapă prin liberalizarea prețurilor.

Al doilea tip de inflație, de fond este generat de performanța economică. Cu cât o economie este mai puțin performantă, cu atât inflația de fond este mai mare.

Ambele forme au contribuit la sporirea puternică a inflației, atingând niveluri deosebit de înalte, exprimate de două-trei cifre, fapt ce a avut o influență gravă asupra cererii de consum.

Rata medie lunară a inflației s-a menținut, în perioada examinată, la un nivel ridicat, cu oscilații mai mari, sau mai mici, de la un an la altul.

Tabelul nr. 3

**Rata medie lunară a inflației
în perioada 1991 - 1999**

1990 = 100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Rata inflației total, din care:										
- Mărfuri alimen tare	10,3	9,6	12,1	4,1	2,1	3,8	8,0	2,9	3,7	2,9
- Mărfuri neali mentare	12,0	10,2	11,6	4,2	1,9	3,7	7,8	2,0	2,6	3,2
- Servicii	9,0	9,3	12,9	3,7	2,0	4,0	7,7	3,2	4,0	2,7
	9,1	8,4	11,8	4,7	2,9	3,6	9,7	4,4	5,7	2,7

Sursă: INS, Buletin statistic de prețuri nr. 12/1999 și nr. 12/2000.

Datele înscrise în tabelul nr. 4 arată că, în anul 1999, comparativ cu anul 1990, prețurile au înregistrat o creștere generală de peste 767 de ori, din care prețurile mărfurilor alimentare de 680,9 ori, ale mărfurilor nealimentare de 752,3 ori și ale serviciilor de 1156 ori. În anul 1999, indicii prețurilor de consum în luna decembrie 1999 față de luna octombrie 1990 a ajuns la 93296,9% pe total, și la

79127,0% la mărfuri alimentare, 93130,7% la mărfurile nealimentare și 149643,3% la servicii.

Rata inflației, la finele fiecărui an, a oscilat între 295,5% în 1993 și 27,8% în 1995. Este evidentă tendința de creștere generalizată a prețurilor și tarifelor. S-a ajuns astfel, la prețuri peste nivelul de echilibru, care au erodat puternic puterea de cumpărare a veniturilor populației.

Tabelul nr. 4

Evoluția indicilor prețurilor de consum în perioada 1990-1999

1990 = 100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Indicile general al prețurilor, din care:	270,2	838,8	2987,0	7071,9	9353,4	12983,4	33076,9	52624,2	76728,0
- Mărfuri ali mentare	286,2	963,4	3361,2	7940,3	10469,3	14276,5	35885,9	53263,9	68097,6
- Mărfuri nea limentare	267,8	787,9	2907,4	6769,8	8775,5	12205,9	30822,5	49392,4	75233,1
- Servicii	235,7	661,0	2249,5	5641,8	8051,2	11830,8	32708,8	62818,6	115608,6
Rata inflației	222,8	199,2	295,5	61,7	27,8	56,9	151,4	40,6	45,8

Sursa: INS, Anuarul statistic al României 1995, p. 410; 1998, p. 386; 1999, p. 372; 2000, p. 316.

Dacă nivelul general al prețurilor crește din anumite motive, considerând că ceilalți factori rămân neschimbați, acesta afectează cererea agregată în două moduri:

a) prin creșterea nivelului prețurilor se reduce puterea de cumpărare a banilor și a valorii reale a bunurilor și serviciilor, în general. Rezultatul este că putem

cumpăra mai puține bunuri și servicii cu un venit nominal dat, și deci are loc o diminuare a cererii agregate;

b) o sporire a nivelului prețurilor bunurilor și serviciilor din țara noastră face ca acestea să fie mai scumpe față de bunurile și serviciile străine.

Aceasta înseamnă că vom fi tentați să cumpărăm mai puține bunuri și

servicii produse în țară, deoarece ele au devenit relativ mai scumpe față de produsele străine.

În consecință, importurile vor crește. Aceasta, mai înseamnă că producătorii interni vor putea vinde mai puțin din produsele lor în exterior, deoarece ele au devenit mai scumpe față de produsele concurente de pe piețele străine, și deci exporturile vor scădea. Astfel, prin intermediul legăturilor comerciale internaționale, o creștere a nivelului prețurilor interne va reduce cererea agregată, pentru bunurile și serviciile interne.

Pe scurt, prin reducerea puterii de cumpărare a banilor, prin sporirea importurilor și prin scăderea exporturilor, are loc o creștere a nivelului general al prețurilor și o reducere a cererii agregate pentru bunurile și serviciile produse pe plan intern.

Când nivelul general al prețurilor crește, puterea de cumpărare a banilor scade, astfel clienții pot să cumpere mai puține bunuri și servicii. În plus, consumatorii transferă, într-o oarecare măsură, cumpărăturile lor de bunuri și servicii de la furnizori locali la cei străini.

Inflația ridicată face încă ravagii în economia românească, distruge procese de producție și lovește năpraznic în stimulentele muncii, prin răsturnări de valori, pierderi de competență etc.

Evoluția și amploarea inflației dovedesc că autoritățile statului au pierdut controlul asupra acesteia.

- **Menținerea nivelului scăzut al veniturilor**

În condițiile scăpării de sub control al prețurilor, autoritățile statului s-au concentrat asupra unor măsuri de control al creșterii veniturilor salariale și a altor venituri, prin suprainpozitarea creșterii salariilor peste anumite limite, precum și prin indexarea salariilor, îndeosebi din instituțiile bugetare, a pensiilor, alocațiilor familiale, ajutoarelor

de șomaj etc.

Politica veniturilor mici a condus la scăderea ponderii salariilor nete și a prestațiilor sociale în produsul intern brut de la 61,6% în 1990 la 27% în 1997 și, respectiv, de la 16,9% în 1990 la 12,5% în 1996, tendințe care s-au menținut și în anii următori.

Ceea ce lipsește încă în România este încurajarea muncii eficiente. În acest context, se perpetuează munca de mântuială, care consumă fonduri, dar nu lasă nimic durabil.

În economie pot fi deosebite două tipuri principale de activități, a căror eficiență se măsoară, fie prin productivitatea muncii, fie prin utilitatea lor. În ambele cazuri, distribuția veniturilor trebuie să se facă după criteriile sau reguli caracteristice pieței și democrației, cum ar fi: gradul de tehnicitate, pregătirea intelectuală, tehnică și profesională pe care o implică, gradul de dificultate și pericolozitate a desfășurării activităților respective etc.¹

În acest context, reamintim că una dintre corelațiile fundamentale ale oricărei economii viabile este aceea dintre productivitatea muncii și creșterea câștigurilor salariale.

Deși, în ultimii ani, se afirmă frecvent de către autoritățile guvernamentale și chiar de unii specialiști că în România salariile cresc, nu ca urmare a unor performanțe economice, ci a unor presiuni sindicale totuși datele statistice oficiale arată că pe ansamblul economiei, dinamica câștigului salarial nominal mediu net lunar al salariaților este devansată de cea a produsului intern brut, iar în industrie și construcții, unde se urmărește și se calculează productivitatea muncii, aceasta depășește, de regulă,

¹ *Dionysius Fota, "Dreptul la o viață demnă", Adevărul economic nr. 3/19 - 25 ianuarie 2000.*

semnificativ sporirea salariilor (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Dinamica unor indicatori în perioada 1990-1999

1990=100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Produsul intern brut	87,1	79,4	80,6	83,8	89,8	93,4	87,7	83,0	81,6
Câștigul salarial real	81,7	71,3	59,4	59,4	66,5	72,7	56,3	58,2	56,0
Pensia medie reală	77,5	63,7	56,5	55,3	61,2	62,8	49,7	48,8	47,6
Productivitatea muncii în industrie	85,0	73,6	80,2	92,4	104,6	102,8	100,9	93,5	86,9
Productivitatea muncii în construcții	77,6	83,9	88,1	117,3	137,8	148,4	132,3	126,7	126,4

Sursa: INS, *Anuarul statistic al României*, 1998; 1999, p. 174, 203, 330, 481, 502; 2000, p. 28,29, 35, 167, 414, 432.

Acest fenomen poate fi pus mai pregnant în evidență, dacă examinăm, comparativ dinamica produsului intern brut, cea a câștigului salarial real și a pensiei medii reale a pensionarilor de asigurări sociale de stat cu productivitatea muncii din industrie și construcții.

Scăderea veniturilor reale ale unor segmente ale populației, ca urmare a intensificării crizei inflaționiste echivalează, în fapt, cu scăderea puterii de cumpărare, respectiv cu scăderea consumului de mărfuri și servicii, ceea ce va atrage după sine restrângerea producției, respectiv utilizarea incompletă a factorilor de producție.

Întrucât distribuția veniturilor individuale nu are o suficient de strânsă legătură cu rezultatele obținute în producție, nu se poate asigura motivarea corespunzătoare a personalului pentru a depune maximum de efort. Dacă stimulentele pentru a lucra mai mult sunt slabe, nu vor avea loc îmbunătățiri semnificative în tehnologie, în organizarea producției și în gestionarea eficientă a resurselor întreprinderii respective.

Creșterea costului vieții reduce posibilitățile de a economisi, iar fără acumulare internă este foarte greu, dacă nu imposibil, să ieșim din actuala criză.

• **Sistemul de impozite, taxe și de**

dobânzi plătite de populație și de agenții economici bugetului de stat și băncilor, constituie un alt factor important de diminuare a veniturilor, a puterii de cumpărare a populației și a rentabilității unităților economice.

Fiscalitatea sufocantă este atestată de faptul că, pentru plata unui salariu mediu pe economie, statul impune asupra salariaților și asupra întreprinderilor impozit pe salariu, contribuții la asigurări sociale, fond de șomaj, fond pentru sănătate, fond de solidaritate, fond pentru învățământ, pensie suplimentară etc.

Într-o întreprindere profitabilă, statul percepe 25% impozit pe profit, 10% impozit pe dividende, și în funcție de profit, accize, taxe vamale, taxe locale etc. În fine, pentru fiecare leu profit net obținut se plătesc statului 3-4 lei impozite, taxe și contribuții¹. Sunt stabilite prin lege circa 85 impozite, taxe și contribuții pentru a fi plătite de salariați și cetățeni, de întreprinderi, ceea ce afectează considerabil puterea de cumpărare și rentabilitatea.

Sistemul fiscal este departe de a încuraja munca de calitate și spiritul

¹ Viorel Sălăjean, "Evaluări privind zece ani de tranziție în România", *Adevărul economic* nr. 50/15-21 decembrie 1999.

întreprinzător; nenumărate impozite și taxe îi împovărează, tocmai, pe cei care ar putea lărgi producția.

- **Sporirea autoconsumului** de produse agroalimentare reprezintă un alt factor care a contribuit la reducerea cererii solvabile a populației în perioada de tranziție.

Restituirea terenurilor agricole proprietarilor de drept și reducerea veniturilor reale, a creat posibilitatea și necesitatea utilizării unor cantități de produse agroalimentare din producția proprie, pentru satisfacerea nevoilor de consum, de către un număr mare de gospodării.

Reducerea drastică a cererii solvabile s-a reflectat, îndeosebi, în diminuarea gravă a producției industriale și a comerțului, menținându-se, chiar amplificându-se dezechilibrul dintre cerere și oferta cantitativă, calitativă și structurală

de bunuri și servicii pe piața internă.

2.2. Oferta agregată de bunuri și servicii

În România, nu numai în anii '80, ci și în anii '90, oferta de bunuri și servicii a fost deosebit de scăzută, atât în comparație cu cererea solvabilă, cât, mai ales cu nevoile de consum ale populației, precum și cu nevoile de bunuri și servicii necesare investițiilor și consumului productiv al întreprinderilor.

După anul 1989, mai ales în industrie, producția națională a scăzut dramatic. Astfel, că în prezent, economia românească suferă de o gravă penurie de bunuri și servicii de calitate corespunzătoare.

Tabelul nr. 6
Dinamica produsului intern brut pe principalele categorii de resurse în perioada 1990-1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Industrie	76,0	78,6	83,0	88,7	81,6	77,3	76,2
Agricultură	87,4	89,9	94,2	90,2	89,1	79,6	82,5
Construcții	94,9	120,8	128,9	129,9	104,9	100,2	97,9
Servicii	91,7	93,8	101,4	107,0	92,5	86,7	82,2

Sursa: Anuarul statistic al României 1999, p. 329 și Romania in figures 1990, p. 29, 2000, p. 281.

Tabelul nr. 7
Dinamica producției industriale pe activități în perioada 1990-1999

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Total industrie	77,2	60,3	61,1	63,1	69,0	75,8	68,0	58,6	57,3
-industria extractivă	81,7	81,0	79,9	81,3	80,8	80,2	76,6	65,2	60,8
-industria prelucrătoare	76,2	57,9	58,3	60,5	67,8	76,3	68,2	58,7	58,0
-energie electrică și termică, gaze și apă	90,6	84,1	89,9	89,8	92,8	54,4	82,2	72,6	69,2

Sursa: Anuarul statistic al României, 1996, p. 400 - 401, 1998, p. 370 - 371, p. 480, 2000, p. 414.

Scăderea producției a avut loc datorită dificultăților și disfuncționalităților generate de manifestarea crizei economice și amplificată de problemele

noi apărute în procesul de tranziție.

Datele relevă că, în perioada investigată, se pot deosebi trei perioade în evoluția producției de bunuri și de servicii:

- prima plasată în anii demarării tranziției, respectiv 1991-1993, când a avut loc o scădere dramatică, îndeosebi, a producției industriale, dar și de construcții și de prestări de servicii;
- a doua perioadă, între anii 1994-1996, când începe o revigorare ușoară a producției industriale și agricole și, mai ales, a lucrărilor de construcții și a prestărilor de servicii;
- a treia perioadă 1997-1999, când are loc o nouă reducere de proporții considerabile, atât a producției bunurilor de consum, cât și a prestărilor de servicii.

Prăbușirea consumului intern în perioada de tranziție a afectat puternic producția de bunuri și de servicii care, în lipsa pieței de desfacere, și-a restrâns substanțial activitatea. Așa se explică

situația îngrijorătoare din multe ramuri ale producției naționale. Acest regres al producției ar fi fost și mai mare în absența cererii externe.

În această perioadă cererea externă a fost un stimulent important pentru producția internă de bunuri de consum pentru populație, îndeosebi mărfuri tradiționale produse mai ales în sistem "lohn".

În cadrul industriei există unele deosebiri ale evoluției pe principalele activități.

Se poate observa că, în general, scăderile cele mai mari au avut loc în industria prelucrătoare, respectiv producătoare de bunuri de consum și bunuri pentru investiții, dar și de o parte din bunurile de consum intermediare. Industria extractivă și cea de energie electrică și termică, gaze și apă care produc bunuri intermediare au înregistrat reduceri mai moderate.

O imagine mai analitică se poate obține din examinarea datelor înscrise în tabelul nr. 8.

Tabelul nr. 8

Dinamica producției industriei prelucrătoare pe sectoare

1995=100

	1997	1998	1999	2000
Total industrie prelucrătoare	86,7	72,2	68,1	74,1
din care:				
- bunuri de uz curent	84,8	71,4	68,5	81,0
- bunuri de folosință îndelungată	136,7	100,0	69,3	63,3
- bunuri de capital	88,1	90,4	91,7	95,6
- bunuri intermediare	79,2	60,5	56,1	60,1

Sursa: CNS., *Buletin statistic lunar nr. 12/1998, p. 16 și nr. 12/1999, p. 14, 12/2000, p. 14.*

În această perioadă, o dinamică peste media industriei prelucrătoare s-a realizat la producția de bunuri de folosință îndelungată, bunuri de uz curent și bunuri de capital și, mult sub medie, la producția de bunuri intermediare, în ultimii doi ani.

Datele privind volumul, structura și dimensiunea stocurilor la 30.09.1999 față de media lunară a producției realizate ne permite să oferim o imagine mai completă asupra producției industriei prelucrătoare (vezi tabelul nr. 9).

Tabelul nr. 9

**Structura producției și dimensiunea stocurilor
la 31 XII 1998 și 30 IX 1999**

	Stoc la 31 XII 1998	Producție realizată în perioada 1 I-30 IX 1999	Media lunară a produc- ției	Struc- tura pro- ducției (%)	Stoc la 30 IX 1999	Dinamica stocurilor (%)	Dimensiunea stocului față de producția medie lunară (%)
Total industrie prelucrătoare, din care:	15833	242967	26996,3	100,0	18884	119,3	69,9
- bunuri de uz curent	3156	45995	5110,5	18,9	3189	101,0	62,4
- bunuri de folo sință îndelungată	461	5789	643,2	2,4	688	149,2	106,9
- bunuri de capital	4796	25757	2861,9	10,6	5991	124,9	209,3
- bunuri intermediare	7420	165423	18380,3	68,1	9015	121,5	49,0

Sursa: calculat pe baza datelor înscrise în Buletinul statistic lunar nr. 12/1998, p. 17 și nr. 9/1999, p. 13.

Informațiile prezentate ne permit următoarele constatări: ponderea relativ redusă a bunurilor de uz curent și de folosință îndelungată în ansamblul industriei prelucrătoare (21,3%); ponderea ridicată a bunurilor intermediare și de capital în totalul producției; creșterea stocurilor la bunurile de capital și la cele de folosință îndelungată; variația mare a dimensiunii stocurilor, comparativ cu producția medie lunară realizată

Dacă pe ansamblul industriei prelucrătoare stocurile reprezintă circa 70% din producția medie lunară, la bunurile de consum intermediar și bunurile de uz curent, dimensiunea stocurilor este mult sub medie, la bunurile de capital și de folosință îndelungată stocurile sunt mult peste medie.

În perioada investigată, industria românească nu a avut o politică care să orienteze și să faciliteze dezvoltarea producției de bunuri și servicii de calitate superioară, utile, deopotrivă, atât populației, cât și sectorului de investiții.

Acordându-se prioritate politicilor monetare și valutare s-a neglijat producția de bunuri și servicii, care reprezintă venitul real al țării, întârziindu-se schimbările în economia reală, cu toate că aici este cheia problemelor tranziției.

În condițiile lipsei unor măsuri concrete și eficiente de sprijinire a producției interne, viabile s-a restrâns și oferta agenților economici pe piața internă și pe piețele externe.

Datele statistice înscrise în tabelul nr. 10 ne oferă noi elemente referitoare la evoluția producției pe grupe de ramuri și pe activități.

Datele atestă că, în fiecare grupă de ramură și grupă de produse, au avut loc diminuări grave ale producției, chiar și la produsele la care țara noastră are tradiție recunoscută și/sau o bază solidă de materii prime, cum ar fi: industria textilă și a confecțiilor din textile și piele; industria alimentară și a băuturilor; industria mobilei; industria de extracție și prelucrarea petrolului, a gazelor etc.

Tabelul nr. 10

Dinamica producției industriale în perioada 1990-2000

RAMURA	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Total industrie, din care:	61,1	63,1	69,0	75,8	73,3	58,6	57,3	62,0
1. Ramuri producătoare de bunuri de consum								
- Alimentară și băuturi	57,1	64,6	66,0	64,2	67,1	55,5	68,0	71,1
- Textilă și produse textile	56,6	57,1	56,1	46,5	53,6	41,2	30,9	28,8
- Confecții din textile, blănuri și piele	59,0	85,6	105,1	144,8	132,0	108,6	114,6	176,1
- Pielărie și încălțăminte	58,5	65,6	70,8	64,4	73,2	66,7	67,9	71,8
- Mobilier	99,4	112,3	144,9	218,1	207,7	149,1	157,6	169,4
2. Ramuri producătoare de bunuri de consum intermediar								
- Extracția și prepararea cărbunelui	96,8	99,5	99,7	102,4	105,3	64,8	56,6	71,9
- Extracția țițeiului și gazelor naturale	82,4	80,8	80,2	78,3	80,2	73,1	70,1	70,2
- Extracția și prepararea minereurilor nemetalifere	72,7	83,0	80,3	76,0	78,2	62,1	47,7	44,7
- Alte activități extractive	44,8	40,9	42,2	41,4	38,6	36,7	36,4	36,8
- Prelucrarea lemnului	56,5	48,1	47,3	49,1	51,7	41,7	41,1	46,0
- Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui, tratarea combustibililor nucleari	56,5	66,8	67,3	61,4	61,9	58,9	43,8	45,1
- Chimie și fibre sintetice și artificiale	58,3	53,6	58,6	55,4	51,4	30,3	31,0	38,4
- Alte produse din minerale nemetalice	62,6	57,8	64,2	67,7	70,7	58,7	51,9	55,9
- Metalurgie	54,1	56,5	66,4	65,8	61,2	61,4	38,9	47,5
- Energie electrică și termică, gaze și apă	89,9	89,8	92,8	94,4	93,5	72,6	69,2	75,7
3. Ramuri producătoare de bunuri de investiții								
- Construcții metalice și produse din metal	54,0	46,2	55,3	56,4	34,2	28,2	32,8	32,0
- Mașini și echipamente	52,4	49,4	60,5	78,8	75,2	43,8	36,4	46,8
- Mașini și aparate electrice	50,4	78,1	97,6	124,0	113,9	107,5	95,1	98,1
- Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	69,1	148,3	185,2	338,0	248,3	216,3	199,4	51,6
- Aparatură și instrumente medicale	60,1	51,7	69,5	98,1	88,3	59,6	82,0	86,8
- Mijloace de transport rutier	67,1	61,0	61,4	76,4	103,8	111,2	113,8	88,2
- Alte mijloace de transport	71,7	56,4	66,8	80,1	70,5	87,1	79,1	86,4

Sursa: CNS, Anuarul statistic al României 1996, p. 488 - 489; 1999, p. 480; 2000, p. 414; Buletin statistic lunar nr. 12/2000, p. 13.

În condițiile restrângerii grave a cererii, de exemplu, industria confecțiilor din textile și industria încălțăminte, au supraviețuit în această perioadă prin producția în regim de *lohn*. Acesta deține o pondere mare în producția de confecții și de încălțăminte, constituind pe termen

scurt o soluție salvatoare însă pe termen mediu și lung poate deveni deosebit de dăunătoare.

În acest sistem partenerii străini, firme de tradiție de pe piața mondială, asigură întreprinderilor românești comenzi, mărcile, modelele, materialele și piețele

de desfacere¹.

Partenerii străini recurg la acest sistem datorită existenței în țara noastră a forței de muncă calificate și ieftine, obținând astfel, produse la un preț redus, pe care le vând la prețurile pieței din țările respective și deci obțin o profitabilitate ridicată.

Pe termen scurt *lohn*-ul prezintă unele avantaje, cum ar fi:

- soluție salvatoare pentru supraviețuirea unor întreprinderi românești prin satisfacerea cererii de export;
- recuperarea decalajelor față de producătorii străini (occidentali), prin transferul de know-how și creșterea calității și productivității muncii; pentru a exporta, întreprinderile românești ar fi fost nevoite să importe materii prime din străinătate; întreprinderilor li se asigură materii prime, modele și piață de desfacere; se asigură folosirea forței de muncă calificată și a capacităților de producție.

Pe termen mediu și lung, *lohn*-ul s-ar putea dovedi extrem de păgubitor; având numeroase dezavantaje: dacă și în România se scumpește forța de muncă și partenerii (lideri mondiali în confecții, tricotaje, încălțăminte) au găsit condiții mai bune în alte țări, se poate ajunge la falimentarea întreprinderilor românești; aprovizionarea cu materii prime din import duce treptat la insuficiența și distrugerea industriilor conexe de fire, fibre, țesături și accesorii și creșterea dependenței aproape totale de importuri; lucrând în acest regim, întreprinderile românești nu se pot dezvolta, nu reușesc să-și creeze propriile mărci și modele, nu se pot face cunoscute pe piața externă; prețurile stabilite în aceste condiții nu asigură decât un profit minim și nu permit realizarea rețehnologizării;

valuta obținută prin acest sistem, nu permite dezvoltarea întreprinderilor.

Complacerea în această stare de dependență (de comenzi, de tipare, de materii prime și auxiliare) este foarte riscantă.

Un fapt îngrijorător, care s-a produs deja în majoritatea întreprinderilor cu capital majoritar de stat, a fost desființarea atelierelor de creație și design. Când se va termina *lohn*-ul se vor găsi complet nepregătiți: fără industrie de materii prime interne, pe care să poată conta, fără mărci, fără modele, fără compartimente de marketing și studiul pieței².

Deși agricultura românească dispune de un potențial ridicat de producție, totuși și acest sector întâmpină în prezent mari dificultăți.

În ceea ce privește producția agricolă și cea a lucrărilor de construcții, scăderile au fost mai puțin dramatice.

Scăderi mai mari s-au înregistrat în cazul producției animale, în special datorită diminuării șeptelului.

În agricultură, randamentele de producție pe unitatea de suprafață sau pe animal se mențin la un nivel foarte redus. Diminuarea producției, îndeosebi de plante tehnice și a celei animaliere, este una din cauzele care au determinat restrângerea producției în industria alimentară și în unele subramuri ale industriei ușoare.

Întreprinderile din industria alimentară românească nu au depus suficiente eforturi pentru îmbunătățirea tehnologiilor de fabricație moștenite și folosite, în concordanță cu pretențiile pieței interne și externe, și nu a reușit să îmbunătățească calitatea produselor.

¹ "Fabricile de textile și-au pierdut clienții", revista *Capital* nr. 7/1999.

² "Lohn-ul - o soluție pentru supraviețuirea exporturilor de confecții românești", *Curentul* nr. 297/22.12.1998.

Tabelul nr. 11
Dinamica producției agricole și a lucrărilor de construcții

1990=100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Producția agricolă totală, din care:	100,8	87,4	96,3	96,5	100,8	102,1	105,6	97,7	102,8
- vegetală	104,3	88,9	101,8	102,2	107,7	109,6	120,5	107,1	120,7
- animală	96,2	86,0	89,7	89,6	92,3	92,0	87,0	85,9	82,9
2. Lucrări de construcții	73,5	76,9	85,7	110,6	125,2	129,8	98,1	97,6	97,4

Sursa: INS, Anuarul statistic al României, 1996, p. 452-453 și 545; 1998, p. 436-437, 506; 1999, p. 436-437, 501; 2000, p. 375, 432.

Restrângerea considerabilă a resurselor destinate dezvoltării, investițiilor a afectat mult situația din domeniul lucrărilor de construcții.

Scăderea producției naționale se reflectă în comerțul interior și exterior.

Dezvoltarea producției naționale, respectiv creșterea ofertei de bunuri și servicii, este frânată de un complex de factori interni și externi, cum ar fi: mediul de afaceri neprietenos, decapitalizarea întreprinderilor, blocajul financiar, restructurarea și privatizarea, managementul neperformant, restricții financiare excesive impuse de organisme internaționale, nivelul redus al investițiilor străine productive etc.

Dintre factorii interni, menționăm în primul rând, ritmul redus al investițiilor.

În condițiile în care progresul tehnico-

științific se dezvoltă rapid și multilateral, accelerând procesul de uzură morală a tehnologiilor existente, restrângerea investițiilor într-o perioadă lungă de timp devine un obstacol major în calea ridicării prosperității economice și sociale a țării.

Menționăm că la începutul tranziției, o mare parte din produsele fabricate și din tehnologiile utilizate trebuia înlocuite cu altele noi, capabile să facă față competiției de pe piața internă și externă.

Investițiile realizate în perioada 1990 - 1999 (vezi tabelul nr. 12) sunt mult sub nivelul nevoilor reale de modernizare a economiei românești. Dacă luăm ca bază anul 1990, doar în anii 1994-1998 s-a reușit să se atingă și să se depășească ușor acest nivel pe ansamblul economiei.

Tabelul nr. 12
Dinamica investițiilor realizate pe ansamblul și pe principalele ramuri ale economiei, în perioada 1990 - 1999

1990=100

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Total investiții, din care:	74,2	73,4	79,6	100,6	111,4	114,9	108,7	104,2	98,1
- industrie	91,0	96,8	91,6	89,6	112,4	121,5	114,6	112,1	102,9
- agricultură	39,2	31,9	20,3	86,5	52,2	55,5	29,0	28,7	23,6
- construcții	43,9	55,4	61,7	136,7	146,4	180,2	230,7	177,8	168,4
- comerț	104,8	193,9	295,5	268,9	307,1	356,5	301,2	388,2	288,0
- transport	52,8	27,4	56,4	40,3	26,0	30,2	25,2	26,2	27,1
- poștă și telecomunicații	110,2	259,1	622,9	718,8	616,7	820,8	16 ori	18,4 ori	25,5 ori
- activități financiare	612,7	17 ori	26 ori	44 ori	47 ori	53 ori	61 ori	60,3 ori	54,4 ori
- administrație publică	87,4	82,5	202,0	386,2	522,1	475,1	720,7	417,4	582,3

Sursa: INS, Anuarul statistic al României, 1994, p. 393; 1998, p. 367.

Cu un asemenea ritm de creștere a capacităților de producție, nu avem șanse reale să ne dezvoltăm rapid, și la standarde care să ne asigure un nivel de trai decent.

Se poate observa cu ușurință, că investițiile au fost alocate cu prioritate, nu în sectorul producției de bunuri, industriei și agriculturii, ci în sectorul serviciilor. Unele componente ale acestui sector au înregistrat ritmuri apreciabile: activități financiare, poștă și telecomunicații, administrație publică, comerț.

Volumul redus de investiții realizate în perioada analizată, ritmul foarte lent de modernizare tehnologică, modul necorespunzător de întreținere și reparații a mașinilor și utilajelor au amplificat procesul de uzură fizică, și mai ales morală a capacităților de producție existente. Toate aceste procese au influențat puternic volumul, calitatea și structura producției obținute și nivelul de profitabilitate al acestuia.

În al doilea rând, remarcăm slaba preocupare a managementului de la toate nivelurile organizatorice pentru stimularea capacității de creație, de muncă a oamenilor, luată în sensul de efort intelectual și fizic, de activitate individuală și colectivă producătoare de noi valori materiale și spirituale. Se ține insuficient seama că factorul uman determină, în mod esențial, performanțele activității economice. El, indiferent de locul și poziția sa, rămâne factorul de bază al dezvoltării producției și al consumului de bunuri și servicii.

Avem în vedere, îndeosebi, legătura insuficient de strânsă între rezultatele muncii și veniturile obținute, între acestea din urmă și costul vieții; disponibilizarea în masă a salariaților în numeroase întreprinderi și zone ale țării nu a fost însoțită de crearea de noi locuri de muncă pentru absorbția lor. Astfel, au

avut loc pierderi mari și irecuperabile de capital uman, precum și sărăcirea în masă a populației.

În al treilea rând, evidențiem slaba organizare a producției și a muncii în toate domeniile de activitate. În numeroase unități lipsesc normative și norme de consum de materii prime, materiale, energie, manoperă, sau acestea nu corespund condițiilor concrete, nu sunt suficient precizate și respectate regulile de utilizare a echipamentelor tehnologice și de disciplină a producției și a muncii, nu sunt reasigurate corelațiile esențiale între volumul, calitatea și structura producției și factorii de producție antrenați în acest scop. De exemplu, deși programele de producție înregistrează variații importante de la o lună la alta, și mai ales, de la un an la altul, forța de muncă, și nu numai, rămâne aceeași sau nu se corelează în suficientă măsură cu aceste programe, în special în regiile autonome.

Între productivitatea muncii sau utilitatea muncii prestate și veniturile realizate nu există o strânsă concordanță. În aceste condiții, munca nu este suficient de eficientă, iar produsele muncii nu corespund decât într-o mică măsură standardelor de calitate naționale și, mai ales internaționale, ceea ce duce la costuri mari și rentabilitate redusă.

Nemunca, chiulul, irosirea timpului sub orice formă, nefolosirea mijloacelor existente (teren arabil, utilaje industriale, spații de producție, din orice motive), înseamnă randament scăzut, productivitate slabă, ceea ce se răsfrânge asupra veniturilor, în sensul reducerii lor și creșterii prețurilor.

Structurile organizatorice nu corespund necesităților actuale; avem în vedere lipsa sau slaba dotare și funcționare a compartimentelor de cercetare - dezvoltare și de marketing,

chemate să pregătească viitorul întreprinderilor. Insuficiența resurselor financiare a afectat, în general, aceste compartimente vitale, precum și altele menite să contribuie la elaborarea strategiilor și programelor de dezvoltare.

În al patrulea rând, relevăm existența concurenței neloiale pe piața bunurilor și serviciilor, atât între întreprinderile românești, cât și între acestea și firmele străine, datorită lipsei unui cadru legal complex și complet pentru reglementarea raporturilor dintre producători, comercianți și consumatori, în privința calității bunurilor și serviciilor, a formării prețurilor, a condițiilor de producție și comercializare. Este vorba atât de legi, reglementări care vizează ansamblul producției și comerțului, cât și de legi care reglementează anumite domenii specifice de producție și comercializare.

În practică, nu există un raport corespunzător între calitate și preț și nici o protecție corespunzătoare a consumatorilor.

De exemplu, produsele industriei ușoare, în principal, confecțiile sunt concurate neloial pe piața internă de produse introduse în țară la prețuri ireale, declarate în vamă. Aceeași situație se manifestă și la tricotaje și articole de pielărie. De asemenea, se constată tot mai frecvent cum confecții din import sunt vândute la prețuri mari, care nu justifică calitatea.

O influență nefastă asupra pieței interne o are, după cum se știe, și second-hand-ul care se practică nu numai la tarabe, dar chiar și în magazine.

În al cincilea rând, chiar și numai o examinare sumară a evoluției prețurilor practicate este de natură să ne convingă că în țara noastră acestea nu reflectă eforturile reale (cheltuielile raționale) depuse de diferiți agenți economici, aflați în anumite puncte ale lanțului producție-

consum.

Mulți agenți economici au posibilitatea să folosească prețuri prin care să recupereze nemunca și alte pierderi și să obțină profituri necuvenite.

În lipsa unei concurențe active, loiale, atât producătorii, cât și comercianții au înțeles că pot să stabilească și să comande piața.

În România prețurile sunt într-o continuă mișcare, care are loc numai în sensul creșterii lor, determinând constrângerea continuă a cererii și deteriorarea standardului de viață al populației.

Cu toate acestea, statul, prin aparatul său nu folosește toate instrumentele de care dispune pentru a interveni în crearea condițiilor normale în care se pot forma prețurile de echilibru: să existe oferta din punct de vedere cantitativ, calitativ și structural în raport cu cererea solvabilă cantitativă, calitativă și structurală.

Producția internă a continuat să scadă în ultimii ani, ceea ce a făcut să se restrângă oferta de mărfuri pe piață și, aceasta, să exercite o continuă presiune asupra prețurilor.

România rămâne, totuși o piață sănătoasă și atractivă, cu forță de muncă calificată, cu resurse nu tocmai modeste, cu un număr de potențiali consumatori între cel mai ridicat din regiune.

3. Direcții de îmbunătățire a organizării pieței bunurilor și serviciilor

Relansarea economică este o problemă-cheie pentru România. Reluarea creșterii economice este influențată, în mare măsură, de dimensiunea pieței interne și externe. Orice țară are nevoie, pentru a prospera, de o piață concurențială liberă și funcțională.

Lucrul cel mai important pentru

România, pe termen scurt și mediu este dezvoltarea pieței interne. Exportul nu poate crește fără o piață internă concurențială puternică. Aceasta se poate realiza prin munca de calitate a oamenilor. Piața, la rândul ei, poate duce la fortificarea monedei naționale. După crearea unei piețe concurențiale interne puternice se asigură premise mai bune pentru pătrunderea mărfurilor românești pe piața internațională. În absența unei piețe interne puternice nu vor veni aici investitori strategici.

Economia românească trebuie pusă pe acele baze în care alocarea resurselor interne, atâtea câte sunt, să se facă cu direcționarea, în special, către procesele care stimulează dezvoltarea economiei reale.

Relansarea creșterii economice nu poate avea loc decât prin remodelarea vechilor structuri economice neperformante, prin re tehnologizarea și modernizarea țării, pe baza promovării largi a rezultatelor progresului tehnico-științific contemporan. Fără o rată ridicată de acumulare și fără investiții masive în producție și asumarea riscurilor inevitabile ale acestora, nu vom avea o creștere economică durabilă.

Promovarea largă a progresului tehnic generat de multitudinea și diversitatea invențiilor și inovațiilor, reprezintă factorul esențial în propulsarea creșterii economice.

Creșterea economică durabilă presupune ca organele abilitate de la toate nivelurile organizatorice ale societății românești să acționeze în următoarele direcții principale:

1. Elaborarea și aplicarea de strategii, politici și programe naționale globale, sectoriale și teritoriale, pe termen mediu și lung, prin care să fie puse în lucru resursele existente.

Experiența arată că pentru a ieși din criza economică și socială în care se află

România este nevoie de strategii, politici și programe coerente și realiste care să stimuleze activitatea de producție și de comerț. Acestea se cer concretizate și susținute cu mijloace materiale și financiare, nu lăsate la voia întâmplării, la discreția forțelor oarbe ale pieței, după teoria fantezistă a autoreglării, care nu a avut suficientă substanță, nici în trecut, și cu atât mai mult în prezent, și, mai ales, în perioada de tranziție.

Avem nevoie de o strategie națională în care să se definească foarte clar ramurile și subramurile care prezintă, în perspectivă, avantaje competitive în ceea ce privește calitatea, productivitatea și valoarea adăugată, ramuri pentru care se vor stabili politici și programe speciale care vor urmări o dezvoltare rapidă, echilibrată și durabilă a economiei românești.

Interesul național se cere pus mai presus de toate celelalte interese, sentimente, păreri, frustrări, nemulțumiri.

Numai pe baza unei strategii globale și sectoriale de dezvoltare a României pe termen lung se poate desfășura eficient procesul de tranziție către economia de piață, în măsură să restructureze economia, în funcție de cerințele actuale și viitoare ale pieței, să consolideze sistemul democratic. Guvernul trebuie să-și definească foarte clar prioritățile și să elaboreze strategii, politici și programe extrem de solide, pentru a putea veni în fața țării, nu cu programe abstracte, ci cu obiective concrete pe termen scurt, mediu și lung, în măsură să dea certitudinea ieșirii din criză.

4. Perfecționarea reglementării, organizării și funcționării piețelor bunurilor și serviciilor

Experiența țărilor cu economie de piață, demonstrează necesitatea unor reglementări, prin care se statuează

premisele unui mediu concurențial loial, fără riscuri mari de evaziune fiscală și cu o protecție socială a populației. Astfel, în toate țările, indiferent de modul concret în care a fost legiferat, există un cadru instituțional abilitat să ateste libertatea, egalitatea și concurența agenților economici în beneficiul tuturor. Numeroase reglementări sub forma unor reguli de comerț, prezente în toate legislațiile moderne, sunt consacrate informației și protecției consumatorului, ca și desfășurării unor forme de vânzări, având ca scop: buna aprovizionare cu produse și servicii a consumatorilor finali (populația și alți utilizatori); asigurarea unei protecții optime a consumatorilor de mărfuri și servicii; facilitarea comercializării mărfurilor și serviciilor; dezvoltarea și modernizarea rețelei comerciale la nivelul standardelor europene: promovarea și asigurarea condițiilor concurenței locale în comercializarea mărfurilor și serviciilor.

Obiectul unor astfel de reglementări îl constituie stabilirea regulilor minimale care trebuie respectate în activitatea de comercializare a mărfurilor și serviciilor, regimul de exercitare a acestei activități, formele și modalitățile în care se realizează.

În aceste reglementări se statuează: organizarea și adaptarea rețelei de distribuție; obligativitatea desfășurării comercializării potrivit licenței de distribuție; atestatul profesional al celor care realizează operațiunile respective; cadrul instituțional pentru aplicarea regulilor respective.

Caracteristica proprie a organizării unei piețe, din punct de vedere economic, este existența unor reguli specifice care tind să asigure un anumit venit producătorilor, în special prin organizarea concurenței între producători, în formele sale cele mai simple și prin susținerea unui nivel de preț obiectiv. Formele cele mai elaborate sunt

întâlnite în sectoarele cerealelor, tutunului, produselor lactate și cărnii de porc și de bovine. În aceste sectoare nivelul prețului intern este susținut prin măsuri care țin seama de situația pieței mondiale (ajutoare la producție și măsuri de intervenție în vederea regularizării pieței).

Considerate peste tot în lume componente vitale ale unui sistem economic sănătos, bursele de mărfuri nu au doar rolul de a stabili prețuri reale, pe baza cererii și ofertei, ci și de a realiza un anumit echilibru pe termen mediu și lung între aceste două componente.

Menționăm, în acest sens, constituirea cadrului legal pentru formarea burselor de mărfuri și a producției, circulației și comercializării alimentelor¹ etc.

Este necesar ca acțiunile de reglementare, organizare și funcționare a diferitelor piețe de bunuri și servicii să continue și în viitor, în ritm susținut.

Schimbările rapide, care au loc în activitatea economică, impun ca orice formă de organizare a piețelor să fie concepută de la bun început ca o structură în permanentă evoluție.

5. Dezvoltarea producției naționale de bunuri și servicii

Aceasta presupune:

- deplasarea centrului de greutate al politicii economice a României spre microeconomie, în vederea îmbunătățirii mediului de afaceri, restructurarea politicilor în domeniul creditului, orientate în principal spre încurajarea investițiilor și asigurarea funcționării profitabile a întreprinderilor, în condiții de management performant;

¹ Ordonanța Guvernului României nr. 113 din 30 august 1999, privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 430 din 31 august 1999.

- revizuirea sistemului fiscal prin stabilirea unor reguli precise privind modul de dimensionare a impozitelor și taxelor (a accizelor - TVA-ului - taxei vamale - impozitului pe profit), în toate cazurile cotele stabilite trebuind să aibă o motivare economică;
- asimilarea creatoare și rapidă de produse și tehnologii, stiluri și metode de management comparabile cu cele ale statelor dezvoltate, capabile să ridice performanțele economiei noastre, prin dezvoltarea cercetării științifice proprii și achiziționarea de licențe, precum și de tehnologii și echipamente performante;
- dezvoltarea și îmbunătățirea substanțială a activității de marketing în întreprinderi. În economia de piață, cheia succesului în afaceri o constituie orientarea activității întreprinderilor într-o viziune de marketing. Optica de cercetare a pieței trebuie să fie subordonată cunoașterii cererii actuale și viitoare și a nevoii de plasare a produselor pe piață. Fiecare întreprindere, în raport de obiectul său de activitate, trebuie să-și organizeze studiul pieței interne și internaționale, să supravegheze permanent mișcarea cererii și ofertei;
- ridicarea performanțelor activității manageriale la toate nivelurile organizatorice ale economiei prin: pregătire profesională, folosirea unor criterii și modalități moderne de selecție și promovare, stabilirea clară a drepturilor și răspunderilor care le revin, conexarea strânsă a veniturilor acestora cu rezultatele obținute de întreprinderile sau instituțiile conduse, elaborarea și aplicarea de strategii, politici și programe specifice domeniului de activitate coordonat;
- fundamentarea riguroasă și flexibilizarea structurilor organizatorice, prin redimensionarea acestora în funcție de schimbările intervenite în obiectivele urmărite și condițiile concrete existente;
- îmbunătățirea substanțială a organizării producției și a muncii prin asimilarea noilor metode, folosirea largă a normativelor și normelor de muncă în dimensionarea necesarului de forță de muncă, întărirea disciplinei tehnologice și a disciplinei muncii;
- formarea și perfecționarea pregătirii profesionale a personalului în mai strânsă conexiune cu nevoile de dezvoltare ale economiei românești trebuie considerată o investiție. Procesul de formare și perfecționare a pregătirii profesionale stă la baza calității muncii, a disciplinei și comportamentului în orice activitate economică, constituind și un prețios avantaj concurențial. Pentru țara noastră avantajul competitiv constă în nivelul cunoștințelor de cultură generală și profesionale (know-how tehnologic, managerial și organizatoric), nu în prețul scăzut al mâinii de lucru;
- conexiunea cât mai strânsă între rezultatele obținute de întreprinderi și instituții și veniturile salariaților, pe de o parte, și între acestea și costul vieții. Munca este suportul vital al unei economii sănătoase, prospere, dacă este prestată în condiții omenești și răsplătită echitabil, adică în directă legătură cu efectul ei, cu produsul obținut. În același timp, menținerea corelației amintite implică și supravegherea procesului de formare și evoluție a prețurilor bunurilor și serviciilor de strictă necesitate;
- asigurarea coeziunii sociale este necesară pentru ca întreprinderile românești să devină competitive, iar eforturile trebuie să fie concentrate, nu numai asupra perfecționării și înnoirii tehnologiilor și sistemelor de

management aplicate etc., ci și asupra coeziunii sociale din întreprinderi. Coeziunea are în vedere importanța stabilității sociale pentru evoluția pe termen lung a unei societăți. Este de subliniat că stocul și fluxul de coeziune socială depind de cadrul instituțional, de funcționarea instituțiilor.

6. Deblocarea pieței interne

Piața internă se cere deblocată după gravele distorsiuni și restricții din anii 1990 - 2000. Cu cât populația și întreprinderile dispun de venituri mai mici, cu atât scad vânzările de bunuri și servicii.

Deblocarea pieței interne implică elaborarea și aplicarea de politici adecvate în domeniul ocupării, salariilor, pensiilor, ajutoarelor sociale, impozitelor, taxelor și prețurilor.

Stimularea cererii populației, presupune creșterea ocupării forței de muncă, a veniturilor și a puterii de cumpărare, ca factori determinanți pentru dezvoltarea pieței interne.

Se cer create condiții concrete pentru ca tot mai mulți oameni să-și poată găsi un loc de muncă eficient, în măsură să le asigure, în fapt, un nivel de trai decent.

Logica economiei de piață implică distribuirea veniturilor din salarii în raport cu pregătirea intelectuală, tehnică și profesională, cu gradul de tehnicitate, dificultate și pericolozitate. și cu

performanțele individuale și de grup obținute, apreciate prin productivitatea sau prin utilitatea muncii prestate. Salariile directe nu trebuie să sporească fără să fie susținute de o creștere a productivității muncii. Ele trebuie să reflecte munca efectiv prestată în condiții de corelare cu volumul și calitatea producției realizate, asigurarea unui raport echitabil al salariilor, atât în cadrul aceleiași categorii profesionale din domenii diferite, cât și între diferite categorii profesionale. Prețurile trebuie să oglindească cheltuielile reale (raționale) necesare realizării produselor și serviciilor.

Pensiile se cer riguros corelate cu aportul adus în timpul vieții active la dezvoltarea activității economice, cu perioada de cotizare, cu nivelul prețurilor bunurilor și serviciilor de consum necesare pentru asigurarea unui standard de viață decent.

O deosebită atenție se cere acordată raționalizării sistemului de impozite și taxe plătite de populație bugetului de stat și de asigurări sociale.

În acest sens, este nevoie de un cadru legislativ, solid și coerent, care să reordoneze valorile și să ușureze crearea unui mediu economico-social prietenos, să stimuleze munca de calitate și să stimuleze realizarea unor produse și servicii de calitate și la costuri raționale, respectiv să conducă la un raport optim între calitate și preț.

Bibliografie

- Constantin, Ciutacu* - **Prioritatea priorităților în România este recucerirea pieței interne**, în Bursa nr. 165 din 25.08., 1998.
- Dionysius, Fota* - **Dreptul la o viață demnă**, în Adevărul economic nr. 3/19-25 ianuarie, 2000.
- Geoffrey, Whitehead* - **Economia**, Editura Sedona, p. 70-80, 1997.
- George, Cojocaru* - **Punctul de vedere al Camerei de Comerț și Industrie privind situația economică a României**, în Adevărul economic nr. 25/23-29 iunie, 1999.
- Maria, Poenaru; Maria, Molnar* - **Dezechilibrul dintre cerere și ofertă**, în Blocaje în economia de tranziție a României, Editura Tehnică, 1997.
- Mihai, Milca* - **Criza soluțiilor de ieșire din criză**, în Economistul nr. 998/27-28 octombrie, 1997
- Paul, Ștefănescu* - **Cunoașterea pieței**, în Revista de management nr. 2, 1994.
- Silviu, Opreș* - **Statul și-a luat mâna de pe economie**, în Curentul nr. 243/18.10.1998.
- Viorel, Sălăjean* - **Evaluări privind zece ani de tranziție în România**, Adevărul economic nr. 50/15-21 decembrie, 1999.